

7. Менгер К. Основания политической экономии: Общая часть / Пер. с нем.; под ред. приват-доцента Р.М. Оржемцкого. – Одесса, 1903. – 278 с.
8. Туган-Барановский М.И. Основы политической экономии / 4-е изд., переработ. – Петроград : изд-во Юридического книжного двора «Право», 1917. – 540 с.
9. Семьюелсон Пол А., Нордгауз Вильям Д. Макроекономіка: Пер. з англ. – К. : Основи, 1995. – 544 с.
10. Маршалл А. Принципы политической экономии / В 3-х т. Т.2 / Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1984. – 310 с.
11. Туган-Барановский М.И. Політична економія: Курс популярний. – К. : Наукова думка, 1994. – 264 с.
12. Экономическая теория на пороге XXI века / Под ред. Ю.М.Осипова, В.Т.Пуляева. – Спб. : ТООТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
13. Мэнкью Н.Г. Макроекономіка / Пер. с англ. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 73 с.
14. Балацкий Е.В. Издержки и полезность как факторы ценообразования // Вестник Моск. Ун-та. – Сер. 6. – Экономика. – 1996. – № 4. – С. 15–28.
15. Экономическая теория на пороге XXI века / Под ред. Ю.М.Осипова, В.Т.Пуляева. – Спб. : ТООТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
16. Маевский В. Введение в эволюционную макроэкономику. – М., 1998. – С. 103.

Лащак В. В.

Буковинский университет

ЦЕНА КАК ИНСТРУМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ И ОБЪЕКТ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ РАЗРАБОТОК

Резюме

В современной экономической теории в вопросах первоосновы цены преобладающими являются три позиции, к которым тяготеет денежный эквивалент: это теория трудовой стоимости, теория предельной полезности и теория спроса и предложения. Рассмотрев существующие теории, можно утверждать, что государственное влияние следует рассматривать как комплексный регулятор спроса и предложения, а неоднозначность цены в условиях эволюционных изменений экономической системы делает актуальной задачу исследовать более подробно существующие подходы к конструированию ценовой модели и выявить её потенциальные возможности в государственно-регуляторном процессе влияния на потребительские цены.

Ключевые слова: теории цен, влияние государства, спрос, предложение, потребительские цены.

Laschak V. V.

Bukovina University

PRICE AS ECONOMIC RELATIONS, AND THE OBJECT OF THEORETICAL DEVELOPMENTS

Summary

In modern economic theory, there are three dominant position on the fundamental principle of prices, which dominates the cash equivalent of a theory of labor value theory of marginal utility, and the theory of supply and demand. Having reviewed the existing theories can be argued that the public impact should be considered as an integrated regulator as demand and supply, and intrinsic ambiguity in price for evolutionary change of economic system do the actual task to investigate in more detail the existing approaches to designing pricing models, and identify its potential in the state regulatory processes impact on consumer prices.

Key words: theory of prices, the impact of the state, demand, supply, consumer price.

УДК 330.837

Могилова А. Ю.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ

Уточнено систему категорій інституціоналізму. На основі дослідження еволюційного розвитку інститутів систематизовано їх характерні особливості. Визначено інституційні важелі економічного росту країни та суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інституція, інститут, категорія, трактування, етимологія, характерні особливості.

Постановка проблеми. Інституціоналізм має потенціал найбільшого впливу на подальший розвиток економічної тріади: теорії, політики і практики. Проте, як зазначає В. Полтерович, «ми не маємо у розпорядженні повного опису більшості реальних інститутів, таких як ринок, біржа чи парламент» [1, с. 32]. Тобто потенціал інституційних досліджень досі повністю не реалізовано. Вагома частина наукових досліджень має абстракт-

тно-теоретичний характер та гальмує реалістичне вивчення інститутів, що знижує практичну значущість наукових розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначальний вплив на розвиток сучасної інституційної теорії мають Т. Веблен, Д. Норт, Дж. Ходжсон, Т. Еггертссон, П. Бергер, О. Иншаков, Д. Фролов, А. Шастітко, Т. Гайдай, А. Московський. Розвиток будь-якої галузі наукових дослі-

джен стає можливим за умов загальноприйнятого уявлення науковців щодо її ключових категорій. Проте стосовно теорії інституціоналізму досі не відмічається встановлених єдиних тлумачень головних категорій її понятійного апарату. Велике розмаїття визначень категорій «інституція» та «інститут» дуже часто засвідчує взаємозамінність цих понять, їх отождолення в дослідженнях вчених та іноді – явну протилежність визначень, змістовну некоректність і навіть плутанину. Недосконалість категоріального апарату гальмує процеси розробки дієвих інструментів розвитку господарюючих суб'єктів та економіки в цілому.

З причини незавершеності тлумачень головних понять інституціональної теорії **головною метою даної статті** є дослідження сутності і змісту категорій «інституція» та «інститут», розробка єдиної системи понять, що стане основою формування оптимальної політики розвитку економічних систем всіх рівнів та практичних заходів удосконалення економічного стану господарюючих суб'єктів за комплексом показників.

Виклад основного матеріалу. В наукових текстах інституціоналістів термін «institution» використовується в якості визначення інституції та інституту, що пояснюється особливостями перекладу на російську мову. Так, у передмові С. Сорокіної до класичної праці Т. Веблена «Теория праздного класса» відмічено, що «термін «інституціоналізм» пов'язаний з двома поняттями: «інституція» – настанова, звичай, порядок, прийнятий у суспільстві, та «інститут» – закріплення звичаїв і порядків у вигляді закону чи закладу. Поділ цих понять доволі умовний, оскільки в концепціях інституціоналістів вони мають надзвичайно широкий та розмитий зміст» [2, с. 6]. Такий переклад терміну institution назавжди закріпив в роботі Т. Веблена «The Theory of the Leisure Class» інституції (institutions) в якості інститутів (institutes) [3]. Аналогічним чином було переведено поняття institution у працях Д. Норта [4], Дж. Ходжсона [5], Т. Еггертсона [6], О. Вільямсона [7], які присвячені дослідженню саме інституцій. Російські вчені О. Іншаков та Д. Фролов визнають інституцію базовою категорією інституціональної теорії [8, с. 67]. Такої ж позиції дотримується Т. Гайдай, відзначаючи, що «інституція – основний об'єкт дослідження, центральна категорія та аналітичний інструмент інституціональної теорії» [9, с. 54].

В дослідженнях вчених можна виокремити такі різновиди трактувань поняття «інституція» та «інститут», що доводить нечіткий категоріальний апарат для відображення інституціональної дійсності:

1. Як синонімічні поняття. Отождолення понять «інститут» та «інституція» в текстах робіт українських вчених Т.В. Гайдай пояснює тим, що «в цій якості даний термін був запозичений (привнесений) в українські джерела як калька русифікованого вжитку», в яких «поширене вживання цього терміну як повноцінного заміника поняття інституції» [9, с. 56].

2. Як опозиційні (самостійні) поняття: Д. Норт [10], А. Шаститко [11], М. Кармазіна та О. Шурбова [12].

3. Нерозмежовані поняття (частіше як «плутанина» в наукових текстах): авторами не виділені чіткі риси цих категорій, через що у різних працях вони використовують ці два поняття без чіткого співставлення їх із типом дослідження, а також в одних і тих самих роботах вживають одночасно два поняття. Стосовно подібних термі-

нологічних неточностей П. Бергер та Б. Бергер зауважують, що отождолення інституцій з інститутами є «надто однобоким», адже «воно занадто пов'язує поняття інституції з тими соціальними сутностями, котрі визнаються та кодифікуються правом» і припускає, що «це один із прикладів впливу юристів на наше мислення» [13].

Етимологічною основою терміну «інституція» вважається латинське institutio, що в перекладі означає пристрій, образ дій, настанову, вчення, вказівку [8, с. 68]. Подібний зміст інституції надають багато вчених.

В. Гамільтон, визначаючи інституції як «вербальний символ для кращого опису групи суспільних звичаїв, ... переважний та постійний спосіб мислення, який став звичкою для групи або звичаєм для народу», наголошує на приналежності інституцій до конкретного соціуму, а отже, виокремлює в такий спосіб соціальну природу інституцій [14, с. 364]. На психологічних засадах інституцій акцентує увагу Дж. М. Ходжсон, стверджуючи, що інституції відображують думки та очікування людей [5, с. 2]. Відповідно до власних думок люди приймають на себе виконання певних функцій, а отже, цілком об'єктивним до будь-яких умов господарювання вважаємо розуміння інституцій як «соціальних форм функцій суб'єктів, об'єктів» російських вчених О. Іншакова та Д. Фролова, який цим трактуванням зосередив увагу на функціональній методологічній основі інституцій. Тобто виконання суб'єктами конкретних функцій вважатимемо формою прояву інституцій. Крім того, дані вчені зауважують, що визнання окремих соціальних функцій за окремими носіями закріплює за ними конкретні статуси та ролі у суспільстві, внаслідок чого забезпечується еволюційний розвиток системи суспільного поділу праці на основі статусів, норм, правил, інструкцій, регламентів, контрактів, стандартів та порядків. Таким чином, дійсним змістом інституції є соціально закріплена, типова дія, що відображує постійно реалізуєму індивідуальними або колективними суб'єктами функцію. Проте якщо соціалізовані функції втрачають суспільну вагомість та значущість, тоді вони стають періодично виконуваними функціями і не вважаються через це інституціями [8, с. 67-68]. Враховуючи вищевикладене, соціальну значущість, усталений характер дій та стійкість у часі можна вважати обов'язковими характеристиками інституцій.

Здатність інституцій змінюватись у часі дозволяє зробити висновок про їхній тісний зв'язок з історичними етапами розвитку економічних агентів. Стосовно цієї особливої властивості інституцій П. Рікер стверджує, що інституції віддзеркалюють стан волі та почуттів певної людської групи в певний момент історії [15, с. 302]. Аналогічної думки дотримується Т. Веблен, вважаючи, що «інституції – це результати процесів, що відбувались у минулому, пристосовані до обставин минулого» [3, с. 202].

Виникаючи у внутрішньому середовищі господарюючих суб'єктів, інституції у формі традицій, звичаїв, порядку дій, неформальних настанов, стереотипів мислення тощо під впливом зовнішнього середовища підлягають певній формалізації та в кінцевому підсумку набувають форми інститутів, які у вигляді затверджених норм, нормативів, правил, законів тощо жорстко регламентують поведінку господарюючих суб'єктів в разі виникнення чітко визначених зовнішніх умов господарювання (рис. 1). Стосовно природи інститутів

погоджуємося із зауваженням О. Іншакова та Д. Фролова, які вважають, що «інститут як категорія виводиться не прямо із інституції, а опосередковано – через організацію», тим самим автори визначають одну із форм реалізації інститутів. [8, с. 70]. У. Гамільтон, дотримуючись думки, що основою інститутів є звичний для певної групи людей або суспільства спосіб мислення та дії, тим самим підтверджує позицію, що інституції виступають основою інститутів [16, с. 146]. Таким чином, інститути, виникаючи у внутрішньому середовищі суб'єктів господарювання, набувають своєї кінцевої форми у зовнішньому середовищі, тобто інститут являє собою екзогенну інституцію, а також дана трансформація доводить тісний характер зв'язку внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. З цього приводу набуває актуальності проблема диференціації і типологізації інститутів.

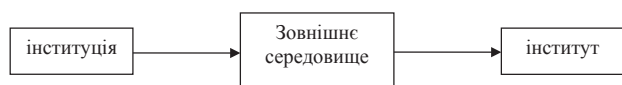

Рис. 1. Трансформація інституцій

Етимологія поняття «інститут» (від лат. institutum) визначає його як «встановлення, установу та організацію, через які реалізуються інституції, тобто здійснюються специфічні суспільні функції або навчають їм, передають їх новим агентам» [8, с. 72].

Трактування поняття «інститут» стикається із дуальним характером визначення:

1. Інститут являє собою правила та норми, закріплені в законодавчому порядку або на основі моралі та моральності;

2. Інститутом називається будь-які організації як колективні утворення, упорядковано структуровані господарюючі суб'єкти [17, с. 187].

З цієї причини поняття «інститут» є комплексною, гетерогенною категорією [8, с. 70]. У словнику російської мови С. Ожегова подане визначення інститутів як сукупності норм права у якій-небудь галузі суспільних відносин та як назви деяких навчальних закладів та наукових установ [18, с. 218]. Таке саме визначення закріплено за інститутом у Великій Радянській Енциклопедії: «Інститут (від лат. institutum – установа, заклад) – сукупність норм права, що охоплює певне коло суспільних установ; вищі навчальні заклади; науково-дослідні установи тощо» [19, с. 293]. Але при цьому трактування інституції як стійкого об'єднання людей [19, с. 296] нівелює чітке розмежування цих понять, оскільки в обох закріплюється певний вид організації людей.

Різні гуманітарні науки досліджують різні аспекти інституційних утворень: у правовій науці інститути розуміються як стійкі комплекси юридичних правил; в історичній науці основну увагу приділено еволюційним механізмам їхнього розвитку; у соціології розглядаються конкретні практичні «повсякденні» основи інститутів; економічні науки трактують інститути як засоби суспільного обміну в аспекті механізму регулювання ринкових відносин; у політичній філософії увагу сконцентровано на забезпеченні «правильного» та «справедливого» облаштування суспільного життя [12, с. 12]. Можна дійти висновку, що для забезпечення економічного росту взагалі та окремо капіталізації на макро- та мікрорівні необхідно забезпечувати дотримання всіх інституційних

аспектів із перелічених галузей знань. Такої ж думки дотримується Р. Пустовіт, підкреслюючи інтеграцію інститутів між собою та наголошуючи на необхідності дослідження інститутів «у взаємодії з політичними, економічними і соціальними структурами» [20, с. 87].

Якщо досліджувати еволюційний розвиток інститутів, то науковці, по-перше, акцентували увагу на їх «природному» виникненні у вигляді політичних інститутів, що мали забезпечувати безпеку та соціальний порядок (зокрема, О. Конт та Г. Спенсер). Подальше обґрунтування процесу розвитку інститутів апелює послідовно проведенню людьми діяльністю і, таким чином, додає інститутам певної «штучності», соціальної інженерії. Така позиція розуміє інститути як «конструктори, що склалися в результаті послідовно проведеної людьми об'єктивації реальності», на які покладено функцію «регуляції статусно-рольової поведінки індивідів» [12, с. 11].

Розвиток інститутів визначається історичним розвитком суспільства. Подібну думку підтримує Ю. Раковська, яка при трактуванні інституту зазначає, що він визначається потребами людей та діє в їх інтересах... виникає у ході розвитку соціуму, диференціації видів діяльності, поділу праці, формування специфічних видів суспільних відносин. При цьому вона акцентує свою увагу на організаційній характеристиці інституту, визначаючи його як «сукупність взаємозв'язків і систем поведінки людей», і наголошує на історично зумовлених формах організації інститутів [16, с. 146]. О. Іншаков та Д. Фролов правомірно наголошують, що інститут закріплює лише ефективні інституції, формуючи їхній унікальний склад і забезпечуючи, таким чином, потенційне розмаїття форм організації діяльності, індивідуальних та асоційованих [8, с. 71-72].

М. Кармазіна та О. Шурбована висловлюють думку, що «сама демократична держава є механізмом, котрий трансформує інституції в інститути» [12, с. 14]. Погоджуючись із такою позицією, можна виокремити демократичний устрій суспільства як один із важелів економічного росту країни та її економічних агентів.

Якщо стійкі інституції не отримують закріплення в праві, то вони можуть діяти автономно і започаткувати виникнення нелегально функціонуючих інститутів. Подібну позицію автори висловлюють, досліджуючи проблему «тіньових» політичних інститутів, що «випродовковують свої особливі закони функціонування та чітку й структуровану систему взаємодій» [12, с. 16]. Але при цьому М. Кармазіна та О. Шурбована стверджують, що «не завжди за демократії об'єктивно існуюча інституція є офіційним інститутом» [12, с. 13]. З цієї причини вони розширюють коло своїх досліджень в напрямку вивчення проблем позаправових, неформальних інститутів та до категорії «аномічного (тобто, того, що не підпорядковується нормативному порядку)» відносять «громадську думку, акції непокори, лобі, клієнтелізм, блат тощо» [12, с. 15]. Умови сьогодення, обумовлені глобалізаційними процесами, призводять до зміни структурних елементів інститутів та деформації формальних інститутів. Практично в усіх сферах суспільного життя формальні інститути замінюються неформальними, що пояснюється існуванням в кожному суспільстві таких груп людей, які або через низький суспільний статус, або через належність до національних чи релігійних меншин мають обмежене коло законних способів

задоволення власних інтересів і забезпечують свій матеріальний добробут через приналежність до певного злочинного угруповання [16, с. 148].

Тіньова економіка є надзвичайно стійким соціально-економічним інститутом, забезпечує отримання економічними агентами незаконної економічної вигоди від уникнення оподаткування, розкрадання державного майна або майна акціонерів, незаконного відчуження активів підприємства тощо. Але, як зазначає Т. Шведчикова, тіньова економіка може позитивно впливати на функціонування економіки в цілому, якщо одержані тіньові доходи повністю не витрачатимуться на особисте споживання власників, а виступатимуть джерелом фінансування інвестицій у виробництво або спрямовуватимуться на виплату «неофіційної» заробітної плати [21, с. 50].

Метафори Д. Норта «інституції – правила гри» та «інститути – гравці» зазнали критики як не-економічні трактування з боку російських вчених А. Московського [22] та Д. Фролова [23]. Підтримуючи Д. Норта, Ф. Фукуяма розрізняє правила офіційні та неофіційні [24, с. 58].

Багато дослідників погоджуються з обмежувальною функцією інститутів, яку ті реалізують через заборону або дозвіл певних дій формальними та неформальними правилами, тим самим структуруючи взаємовідносини між індивідами. Як зазначає Д. Фролов, інститути створюють норми і правила, чим одночасно визначають «можливості і обмеження, права і обов'язки, ролі і статуси» [23, с. 151].

На впорядкованості та організаційній цілісності інституту наголошує М. Дюверже, визначаючи поняття соціального інституту [25, с. 644]. Дану позицію розвинуто В. Дементьєвим через визначення ним інституту як «наглядного (дисциплінарного) механізму», складовими якого виступають правила, обмеження тощо [26, с. 85]. Тим самим В. Дементьєв підкреслює чітку організацію інститутів із визначеною системою зв'язків між її елементами.

З причини розширення трактування інституту в напрямку розуміння його як конкретного закладу визначеної організаційної структури, яка передбачає реалізацію певних впорядкованих процесів, можна констатувати окремий теоретичний напрям розвитку категорії «інститут». Так, автори визначають інститути не лише як комплекс встановлених норм, правил, стандартів тощо, але також як конкретні організації структурних одиниць: «Інститути – сукупність норм, правил, інститутів (організацій), функціонування яких забезпечує досягнення оптимальної організації, координації поведінки економічних суб'єктів і призводить до скорочення трансакційних витрат» [27, с. 75]. Хоча є науковці, що в такий спосіб визначають не інститути, а інституції. Наприклад, Ю. Коваленко дає інституціям визначення, практично рівноцінне визначенню інститутів

О. Носової, про що засвідчує її вислів: «...пропонуємо трактувати інституції як систему, що включає тверді (офіційні) обмеження (правила і характеристики примусу), м'які (неофіційні) обмеження (стандарти поведінки і стереотипи мислення) й інтуїцію, які забезпечують досягнення оптимальної організації, координації і стимулювання поведінки економічних суб'єктів (домогосподарств, корпорацій, держав та інших організацій) і призводять до скорочення трансакційних витрат» [28, с. 27]. Підтримуємо першу із цих двох протилежних позицій, оскільки, на нашу думку, саме інститут (а не інституція) як організація передбачає особливу структуру елементів, виконуючих конкретні функції, та наявність між ними чітких взаємозв'язків.

Крім того, підтримуємо висновок О. Іншакова та Д. Фролова з приводу того, що інститутами слід визначати виключно стійкі у часі організації конкретного функціонального виду [8, с. 73].

Висновки та пропозиції. За результатами проведеного дослідження поглядів науковців на проблему трактування основних категорій інституціоналізму можна визначити головні характеристики інститутів:

1. Відповідність історичному етапу розвитку економічного агента;

2. Структурованість – впорядкованість та злагодженість дій окремих елементів, частин, структурних одиниць (внутрішніх та зовнішніх);

3. Гнучкість та відтворюваність: можна вважати тією об'єктивною вимогою, завдяки якій забезпечуватиметься стійкість інституту та тривалість його існування. Руйнування будь-якої структурної ланки не має завдавати шкоди функціонуванню інституту, а отже ліквідована частина має бути одразу замінена аналогічною.

2. Тривалість існування.

Акцентування уваги на даних визначальних характеристиках дозволило удосконалити трактування поняття «інститут»:

Інститут – це система законодавчо встановлених норм і правил, що забезпечують стійкі у часі функціонально-структурні форми організації спільної людської діяльності в процесі суспільного виробництва та визначають видовой статус організації.

Крім того, було запропоновано інституційні важелі економічного росту країни та суб'єктів господарювання:

1. Демократичний політичний режим;

2. Прозора судова система;

3. Розгалужена система фондкових бірж;

4. Розвинене фінансове посередництво;

5. Збереження частки державної власності на підприємствах базових галузей економіки.

Розробка детальних практичних рекомендацій щодо використання цих важелів у повному обсязі має стати майбутнім напрямом наукового дослідження.

Список літератури:

1. Полтерович В.М. Трансплантация экономических институтов / В.М. Полтерович // Экономическая наука современной России. – 2001. – № 3. – С. 24–50.
2. Сорокина С.Г. Торстейн Веблен и его книга «Теория праздного класса» (вступительная статья) // Веблен Т. Теория праздного класса. – М. : Прогресс, 1984. – 367 с.
3. Veblen T. The Theory of the Leisure Class. An Economic Study in the Evolution of Institutions. / T. Veblen. New York, London : Macmillan, 1899. – 400 p.
4. Nort D. Economic Performance Thought Time / D. Nort // The American Economic Review. – 1994. – № 3. – P. 359–368.
5. Hodgson G. M. What Are Institutions? / G. M. Hodgson // JOURNAL OF ECONOMIC ISSUES. – 2006. – Vol. XL. – No. 1. – P. 1–25.

6. Eggertsson T. Neoinstitutional Economics. / T. Eggertsson. // The New Palgrave Dictionary of Economic and Law. – Vol. 2. – London : The Macmillan Press Limited, 1997. – 324 p.
7. Williamson O. Mechanism of Governance / O. Williamson. – New York : Oxford University Press, 1996. – 429 p.
8. Иншаков О., Фролов Д. Эволюционная перспектива экономического институционализма / О. Иншаков, Д. Фролов // Вопросы экономики. – 2010. – № 9. – С. 63–77.
9. Гайдай Т.В. Інституція як інструмент інституційного економічного аналізу / Т.В. Гайдай // Економічна теорія. – 2006. – № 2. – С. 53–64.
10. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа / Д. Норт // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 6–17.
11. Шаститко А. Условия и результаты формирования институтов / А. Шаститко // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 67–81.
12. Кармазіна М., Шурбована О. «Інститут» та «інституція»: проблема розрізнення понять / М. Кармазіна, О. Шурбована // Політичний менеджмент. – 2006. – № 4. – С. 10–19.
13. Бергер П.Л., Бергер Б. Що таке інституція? Випадок мови / Пер. Ю. Яремко. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n35texts/berger.htm>.
14. Hamilton W.H. Institution / W. Hamilton // Encyclopedia of the Social Sciences. – 1932. – vol. 73. – № 4. – P. 359–368.
15. Рікер П. Історія та істина. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. – 396 с.
16. Раковська Ю. Процес інституціоналізації торгівлі людьми в сучасних умовах / Ю. Раковська // Підприємництво, господарство, право. – 2012. – № 5. – С. 146–149.
17. Волконский В.Л. Homo institutus против Homo economicus / В.Л. Волконский // ЭКО. – 2005. – № 6. – С. 187–191.
18. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М. : Гос. Изд-во иностр. и нац. словарей., 1953. – 848 с.
19. Большая Советская Энциклопедия: в 30-ти томах. / [Гл. ред. Прохоров А.М.]. – Изд. 3-е. – М. : Советская энциклопедия, 1972. – Т. 9. – 1972. – 624 с.
20. Пустовійт Р.Ф. Інституціональне середовище підприємництва в трансформаційній економіці: Монографія. / Р.Ф. Пустовійт. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 372 с.
21. Шведчикова Т.М. Тіньова економіка як елемент інституційного середовища сфери товарного обігу / Т.М. Шведчикова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 6 (25). – С. 49–53.
22. Московский А. Пределы институционализма / А. Московский // Экономист. – 2005. – № 6. – С. 74–81.
23. Фролов Д.П. Как учат институционализму в России / Д.П. Фролов // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2007. – Т. 5. – № 3. – С. 155–164.
24. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке [пер. с англ.] / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 220 с.
25. Дюверже М. Политические институты и конституционное право / М. Дюверже // Антология мировой политической мысли. В 5-ти томах. – Т. 2. – М. : Мысль, 1997. – С. 644–655.
26. Дементьев В.В. Що ми досліджуємо, коли досліджуємо інститути? / В.В. Дементьев // Економічна теорія. – 2009. – № 3. – С. 75–92.
27. Носова О.В. Проблемы формирования институтов рыночной системы / О.В. Носова // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2008. – Том. 6. – № 2. – С. 74–81.
28. Коваленко Ю. Зміст категорії «інституція» в інституційному економічному аналізі / Ю. Коваленко // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 4. – С. 19–31.

Могилова А. Ю.

Днепропетровский национальный университет имени Олеса Гончара

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ТЕОРИИ

Резюме

Уточнена система категорій інституціоналізму. На основанні дослідження еволюційного розвитку інститутів систематизовані їх характерні особливості. Виявлені інституціональні рычаги економічного росту країни та господарюючих суб'єктів.

Ключевые слова: институция, институт, категория, трактование, этимология, характерные особенности.

Mohylova A. Y.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

METHODOLOGICAL PROBLEMS OF MODERN INSTITUTIONAL THEORY

Summary

Category system of institutionalism was refined. Based on the study of evolutionary development institutions their characteristics are systematized. Institutional levers of economic growth and businesses were revealed.

Key words: institution, institute, category, interpretation, etymology, characteristics.